

Imatges i símbols: relacions afectives i de gènere

2012/2013

Codi: 101687

Crèdits: 6

Titulació	Pla	Tipus	Curs	Semestre
2500893 Graduat en Logopèdia	828 Graduat en Logopèdia	OT	0	0

Professor de contacte

Nom: Aurora Leal García

Correu electrònic: Aurora.Leal@uab.cat

Utilització d'idiomes

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Algun grup íntegre en anglès: No

Algun grup íntegre en català: Sí

Algun grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

No es contemplen prerequisits específics per a aquesta assignatura

Objectius

L'estudi de les diferents formes d'interpretació i producció dels sistemes simbòlics de la nostra cultura ens permeten conèixer aspectes importants de les representacions mentals de l'individu, la qual cosa constitueix una eina important de diagnòstic i intervenció d'ordre psicològic i pedagògic.

Objectius:

A- Estudi de les representacions mentals expressades a través de diferents sistemes de simbolització: temes d'ordre cognitiu, i en especial d'ordre socio-afectiu i de gènere.

B- Estudi de l'evolució i la construcció d'alguns sistemes de símbols i signes de la nostra cultura (construcció dels significats del llenguatge, dels objectes, de les imatges gràfiques, audiovisuals, etc.) per part de la població infantil i adulta. Mecanismes psicològics d'elaboració i d'interpretació d'aquests sistemes simbòlics.

C- Utilització dels estudis anteriorment esmentats com a instrument d'anàlisi psicològica i psicopedagògica de les conductes de simbolització en diversos temes en general i en particular en els esmentats temes d'ordre socio-afectiu i de gènere.

D- Aportació d'enfocaments psicopedagògics i didàctics conseqüents, d'utilitat en tasques de reeducació específica.

En acabar l'assignatura l'alumnat hauria de ser capaç de:

a) Conèixer les relacions entre alguns sistemes de simbolització pròpies de la nostra cultura i l'evolució de les representacions mentals de l'individu.

b) Conèixer els mecanismes psicològics que tenen lloc quan els individus construeixen aquests sistemes de simbolització (llenguatge, accions simbòliques, imatges, dibuix, escriptura, etc.). Quan els han d'entendre i quan els han de produir.

c) Utilitzar els esmentats sistemes de simbolització com a eines d'exploració sobre temes diversos, en especial els temes d'ordre socio-afectiu i de gènere.

d) Utilitzar diferents sistemes de simbolització en tasques d'ordre psicològic i psicopedagògic.

Competències

- Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
- Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
- Demostrar que es comprenen i s'empren correctament la terminologia i la metodologia pròpies de la

recerca logopèdica.

- Dissenyar, implementar i avaluar accions de prevenció dels trastorns de la comunicació i el llenguatge.
- Identificar, analitzar i resoldre problemes ètics en situacions complexes.
- Tenir una actitud d'aprenentatge estratègica i flexible.
- Utilitzar les tècniques de comunicació no verbal per optimitzar les situacions comunicatives.
- Utilitzar les tècniques i els instruments d'exploració propis de la professió i registrar, sintetitzar i interpretar les dades aportades integrant-les al conjunt de la informació.
- Valorar de manera crítica les tècniques i els instruments d'avaluació i diagnòstic en logopèdia, així com els procediments de la intervenció logopèdica.

Resultats d'aprenentatge

1. Aplicar tècniques de representació gràfica com un recurs addicional d'exploració logopèdica.
2. Comprendre, integrar i relacionar nous coneixements fruit d'un aprenentatge autònom.
3. Comprometre's de manera ètica per la qualitat de l'actuació.
4. Descriure i explicar l'existència de models organitzadors individuals per entendre les diferents respostes dels individus a un mateix tractament logopèdic.
5. Dissenyar estratègies per fomentar les habilitats comunicatives en la població general.
6. Fer una anàlisi crítica de la metodologia i els resultats d'una recerca.
7. Identificar, analitzar i resoldre problemes ètics en situacions complexes.
8. Relacionar conceptes relatius a la comunicació obtinguts a partir de la lectura d'articles de recerca.
9. Seleccionar i aplicar tècniques de representació gràfica en el tractament logopèdic.
10. Tenir una actitud d'aprenentatge estratègica i flexible.
11. Utilitzar les tècniques de comunicació no verbal per optimitzar les situacions comunicatives.
12. Utilitzar les tècniques i els instruments d'exploració propis de la lingüística i integrar-ne els resultats amb les dades procedents d'altres tècniques d'exploració.

Continguts

A: Representació, simbolització, arbitrariedad i convencionalitat en diferents sistemes simbòlics de la nostra cultura. La Semiótica i La Psicologia.

L'individu: Representació mental i diferents formes de simbolització.

B: Representació i llenguatge natural:

1. L'origen simbòlic de les primeres formes de comunicació i de les primeres paraules i enunciats.
2. La construcció dels significats. Errors i significacions. Representacions implícites.
3. Les metàfores del llenguatge. Representacions implícites d'ordre social i/o afectiu.

C: Representació i simbolització amb objectes i accions.

1. El joc simbòlic. El significat dels objectes.

D: Representació i imatge.

1. Interpretació de fotografies, il·lustracions gràfiques, còmics.
2. Interpretació de pel·lícules, televisió. La influència sobre la població espectadora.
3. temes socio-afectius i de gènere.

E: Representació i expressió gràfica figurativa:

1. El dibuix infantil: L'espai, les persones i els objectes. El temps. El moviment.
2. Les representacions socio-afectives i de gènere.
3. El dibuix i el text en la comprensió i en l'expressió de conceptes d'ordre socioafectiu i de gènere..

F: Representació i expressió escrita:

1. L'escriptura infantil: aspectes icònics i arbitraris. La simbolització gràfica de la parla i de les idees.
2. Mecanismes funcionals que intervenen en la construcció del sistema escrit.

G: L'activitat simbòlica i representacional de l'individu. Aspectes funcionals. Diferents aproximacions teòriques sobre les representacions, els models mentals i organitzadors. Aplicació a temes d'ordre socioafectiu i de gènere.

Metodologia

A partir de materials que mostren diferents sistemes i conductes de simbolització facilitats per la professora - també poden ser aportats per l'alumnat - s'analitzaran les diferents formes de comprendre i d'interpretar les esmentades conductes. S'estudiaran els principals conceptes teòrics que expliquen la construcció simbòlica y representacional de l'individu i també les implicacions psicològiques i pedagògiques corresponents.

L'alumnat es posarà en situació d'observar i analitzar per si mateix les interpretacions i/o produccions de diferents sistemes de simbolització per part de persones de diferents edats.

L'alumnat, en petits grups, realitzarà alguns estudis de camp, sobre alguns dels temes del programa, basant-se en la metodologia i les exposicions portades a terme a les classes per la professora.

Síntesi:

Classes magistrals.

Discussió sobre l'anàlisi de diferents sistemes de simbolització.

Tutories per aclarir dubtes i seguiment d'activitats.

Activitats autònomes: lectures, treball de camp.

En aquesta assignatura s'ofereix la possibilitat de cursar unes pràctiques de camp (projecte Shere Rom) en un context d'intervenció socio-educativa real. Els estudiants que optin per realitzar aquestes pràctiques hauran d'assistir durant 12 setmanes (1 hora setmanal) al centre educatiu adjudicat, i on treballaran directament amb un grup de nens de diferents edats resolent activitats de forma col.laborativa. Les dades que es recullin d'aquesta experiència permetran realitzar l'evidència d'aprenentatge 2.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes teòriques	57	2,28	1, 2, 4, 5, 8, 10, 11, 12
Tipus: Supervisades			
tutories	13	0,52	1, 5, 6, 10, 12
Tipus: Autònomes			
Lectures i treball de camp	80	3,2	2, 3, 4, 5, 7, 8, 10, 11

Avaluació

EVIDENCIES D'APRENTATGE:

1) comentari d'un text: Selecció de les idees principals i possibles relacions amb d'altres conceptes relatius als sistemes de simbolització estudiats.

Autoria: individual.

pes: 30%

Format de presentació: Escrit.

Via de presentació: virtual i/o presencial.

Lliurament: setmana 12 d'avaluació

2) Elaboració d'un treball de camp: Introducció teòrica. Exposició dels objectius i metodologia emprades. Elaboració del treball de camp mitjançant l'anàlisi de les formes de simbolització obtingudes de la mostra emprada. Conclusions.

Autoria: treball en grup.

pes: 40%

Format de presentació: Escrit.

Via de presentació: Presencial

Lliurament: setmana 18 d'avaluació.

3) Presentació oral del treball de camp

Autoria: en grup

Pes: 30%

Format de presentació: oral

Via de presentació: Presencial. A classe

les presentacions tindran lloc durant les dues darreres setmanes de classe. Setmanes 16 i 17.

Es condició indispensable per aprovar l'assignatura la realització i avaluació de l'activitat 2 (Elaboració de projecte i treball de camp) més una de les altres dues activitats.

La no realització de l'activitat 1 o de l'activitat 3 contempla la possibilitat d'una reavaluació compensant les dues activitats que no han estat realitzades o bé que el seu rendiment no hagi estat satisfactori.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Comentari d'un text. Individual. Lliurament escrit	30%	0	0	4, 5, 6, 8, 11, 12
Elaboració d'un treball de camp	40%	0	0	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 10, 11
Presentació oral del treball de camp (en grup)	30%	0	0	2, 4, 5, 8, 9, 10

Bibliografia

Textos que tracten sobre les representacions mentals. Permeten conèixer els mecanismes representacionals mitjançant els quals els subjectes comprenen un fenomen o un tipus de

representació simbòlica.

- Belinchon M. Riviere A, Iguia J.M. (1992) Psicología del Lenguaje. Investigación y teoría. Ed. Trotta.
- Johnson Laird, P.M. (1988) La representación mental del significado. A: "Revista Internacional de Ciencias Sociales. Unesco. 115; 49-65.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Moreno Marimón M. De las estructuras a los modelos organizadores. A: "Cuadernos de Pedagogía" Nº 244 / Febrero
- Perner "Comprender la mente representacional". Barcelona. Paidós 1994.

Textos que tracten sobre els sistemes de simbolització: els símbols i els signes.

- Eco U. "Signo" Labor . 1988.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987.
- Leal A. i Sastre G.: Una aproximació piagetiana al sorgiment del símbol. "Revista catalana de Psicoanàlisi", Vol IX. Núm, 1-2. 1992.

D'altres:

- Eco U. Tratado de Semiótica General. Ed. Lumen. 1977.
- Ullmann S. Semántica. Introducción a la ciencia del significado. Ed. Aguilar. 1980

Tractat sobre joc simbòlic i exposició de treballs experimentals que permeten entendre els aspectes representacionals que són a la base del joc simbòlic:

- Elkonin D. B.: "Psicología del Juego". Aprendizaje, Visor. Madrid 1980
- Piaget J. La formación del símbolo en el niño.

Textos que permeten conèixer i interpretar els mecanismes representacionals d'elaboració del dibuix infantil, i valorar la seva evolució.

- Bombi A.S. y Pinto G. (1993) "Los colores de la amistad". Madrid. Visor.
- Eisner E. W. El arte y la creación de la mente. El papel de las artes visuales en la transformación de la conciencia. Paidós. 2004.
- Fortuny J. El dibujo como expresión del pensamiento. A: M. Moreno.(Coord.) "Ciencia Aprendizaje y Comunicación". Ed. Laia. Barcelona 1988.
- Gardner H. Educación artística y desarrollo humano. Paidós. 1994.
- Leal A. (1998) Lenguajes para sentir y pensar. A. "Cuadernos de Pedagogía". Nº 271 / Julio Agosto.
- Leal A. Simbolización gráfica, medio de expresión e instrumento de pensamiento. A: "Infancia y Aprendizaje" 2006. 29 (2) pp. 203-218.
- Widlöcher D. : "Los dibujos de los niños". Barcelona. Herder 1978.

D'altres:

- Rev: Bulletin de Psychologie: La communication par images. 386 XLI 1987-1988. 13-16
- Rev. Communications: Apprendre des médias. Nº 33. 1981.

Textos que aborden els codis de la imatge, útils per entendre les interpretacions que la població infantil porta a terme sobre diversos tipus d'imatge:

- Aumont J. y Marie M. Análisis del film. Paidós. 1993.
- Berger J. y Mohr. Otra manera de contar. Ed. Mestizo. 1998.
- Borrego C. (1997) Narraciones televisivas y modelos ideológicos de socialización. A: Cultura y Educación 5, 45-68.
- Dubios Ph. El acto fotográfico. De la representación a la recepción. 1994 Paidós.
- García Galera. Mª C. Televisión, violencia e infancia. Gedisa. 2002.
- Greenfield M. P. "El niño y los medios de comunicación" Ed. Morata. Madrid. 1985
- Gubern R. "El lenguaje de los comics" Rd. Península. 1982.
- Leal A. (2002) Narraciones audiovisuales y representaciones infantiles: los roles masculino y femenino. A "Cultura y Educación" 14 (3) , 313-326.
- Leal A. (2003) Mirar y pensar desde la cultura de género. A: "Anuari de Psicologia" vol 34. 279-290.
- Torres E. y Conde E. (1994) Medios audiovisuales y desarrollo social. A: Mª José Rodrigo (ed.) "Contexto y Desarrollo Social". Ed. Síntesis. Madrid.
- Zunzunegui S. (1989) "Pensar la imagen". Cátedra. UPV Madrid.

Textos que tracten sobre els mecanismes de producció de sistemes gràfics de simbolització bàsics pels aprenentatges escolars.

- Garton A. Y Pratt C. (1991) "Aprendizaje y proceso de alfabetización" Paidós.
- Leal A. "Construcción de sistemas simbólicos. La lengua escrita como creación" Ed. Gedisa. Barcelona 1987.
- Olson D. El mundo sobre el papel. El impacto de la escritura en la estructura del conocimiento. Gedisa. 1998.
- Sastre G.: Las escrituras aritméticas. A: "Enciclopedia Práctica de Pedagogía". Ed. Planeta. Vol II. Barcelona 1988.
- Sellarés R. Bassedas M.: La construcción de sistemas numéricos en la historia y en los niños. A: "La Pedagogía Operatoria" (M. Moreno, coord.) Barcelona. Laia 1989.
-

Textos que tracten el llenguatge des d'una perspectiva de la construcció dels significats per part del subjecte. Tanmateix són d'utilitat per treballar els aspectes representacionals implicats en el llenguatge.

- Lakoff G. and Johnson M. "Metáforas de la vida cotidiana". Madrid Cátedra. 1986
- Leal, A. (1974) Lenguaje, Acción y Conocimiento en diferentes medios socio culturales. A: "Anuari de Psicologia" 2; 49-85.
- Oleron "El niño y la adquisición del lenguaje". Morata 1985.
- Moreno M, Sastre G., Bovet, M. y Leal A.: "Conocimiento y Cambio". Ed. Paidós. Barcelona 1998.
- Worf B.L. Lenguaje, pensamiento y realidad. Barral Editores. 1971.